

Gorpuzkera anormalak, behartuak eta groteskoak

I

Gorputza errealitate soziala izkiriartzen den orri zuri bat bezalakoa da. Edo, nahiago badugu, berori inprimatze-ko mihise bat. Hau da, gorputza zeinu moduan azaltzen da, esanahiz hornitu dezaten zain dagoen eta oinarri adierazlea duen hezur-haragizko egitura. Besteen begiradek eta testuinguru erlazionalak emandako esanahiak inskribatzen diren egitura moldagarri bat.

XXI. mendeari Irailaren 11ko gertaerekin eman genion hasiera. Munduaren erdiak bere etxeko pantailetatik milaka ezezagunen gorputzen heriotzei so egin zion espantuz. Estatuek mundu mailako politika errepresibo antiterrorista bortitzak eratu zituzten, eta 90eko hamarkada erdialdean sustatutako antiglobalizazio mugimenduak frenatu zituzten. Adriana Cavarerok azaltzen duenez,¹ gertakizun horietan du erroa batez ere babesgabetasunari emandako arretak. Horrek inflexio puntua ekarri zuen, Mendebaldeak bere burua zaugarri hautematerakoan. Mendebaldeak bere muturreko zaugarritasuna sentitzen du orain. Zaugarritasun hori ez da soilik zertzen beste gorputz batzuk inplikatzekoan, bata bestearen pare, haragia haragiaren kontra, baizik eta baita beraiekin dakarten testuinguru erlazionala inplikatzekoan ere. Dorre bikien erortzearekin batera,

garai honen jite biolentoari bide eman zitzaion, eta giza-kiak biolentziarekin duen erlazioari buruzko galdera ireki zen. Hogei urte geroago, galdera horrek indarrean jarraitzen du oraindik.

Gorputzak testuingurua behar du, eta, era berean, gorputza testuinguruaz ari da. Gorputzek dagokien momentu historikoan eskuratzen dute zentroa, dagozkien leku sozialetan. Modu batera edo bestera, garai horiek erreproduzitu eta horien berri ematen digute. Gorputza mundura azaltzeko dugun imajina da, eta potentzial kritikoz beteta dago. Gorputza eraikuntza bat da; komunikazio erreminta bat. Eskuratutako teknikaren errepikapen bat besterik ez diren, transmisio kultural baten bitartez eskuratutako gorputz-tekniketarik hasita.

Kultura guztietan ez dira gorputz keinu eta teknika berdinak izaten. Arabiar kultura, euskal kultura, txinatar kultura... Esertzea bezalako ekintza sinple bat ere ez dator bat. Gogoan dut Txinako Xiamen hirian autobus batean nindoala. Egonaldi artistiko bat egiten ari nintzen, funtsean hiri horretako performerrekin hainbat grabazio eta argazki saio egitean oinarritzen zen egitasmoa, hain zuzen. Leihatilatik begira nengoen ni, eta espaloian ikasle bat ikusi nuen. Gazte hori kokoriko eserita zegoen, burumakur, eta nik zer edo zer jazo zitzaiola pentsatu nuen. Bera atsedean hartzen ari zen, besterik ez. Hemen, jakina, ez genuke horrela atsedean hartuko, ez arau sozialengatik, ezta gure aldaken atrofiarengatik ere. Hemen hurbileko eserleku bat bilatuko genuke, edo petril batean eseriko ginatke besterik gabe. Norberaren kulturaren sistema sinbolikoak esku hartzen du gure jardunean. Gorputza objektu bat da, bitarteko tekniko bat. Gure kasuan, gure aldaka mendebaldarrak ez daude ekialdekoenak bezala trebatuta. Ez daukagu kokoriko atsedean hartzeko moduko irekidurarik –malasana, yogan–. Hori ere teknika da. Gorputzaren hurbilketa batetik gerturatu gaitezke bizi garen mundura. Fenomenologiak planteatzen zuen bezala, kultura alboratuz munduaren ezagutzara sarbidea izan.

Txinatar talde gazte bat kokoriko jezarrita.

Gorputza adierazlea eta esanahiaren etendura da aldi berean. Bizi garen garaiotan, gorputzak bere baitan gordetzen ditu subjektibotasun berrietarako posibilitateak. Batzuek gaitxo, akitu eta hondamendizko definitzen dute garai hau –eta jite biolentoko, lehen ikusi dugun bezala–. Ez gara orainarekiko bizi, iraganarekiko baizik; Marina Garcés-ek azaltzen du «lehen zegoen guztia ‘hobea’ zela» uste dugula.² Baina, era berean, etorkizunarekiko bizi gara gure buruen kontra ezartzen dugun autoesplotazioarengatik eta horrek sortzen digun akidura sentsazioarekin. Horrela imajina genitzake gure gorputzak; ez bestearrekiko irekiera batean, baizik eta norberarekiko. Martí Peran-ek ongi definitzen du: «autoesplotazioaren subjektuaren logika nagusitu da, bere buruaz arduratua denbora osoz».³ Ondoez fisiko eta mental etengabe dauden gorputzak, iraganean eta etorkizunean norbere baitaratuak.

Ezinegon horri era zuzenean kontra egiteak ariketa fisiko etengabea eskatzen du. Kirola eskatzen du, ikasketak eta elikadura egokia. Ongi pentsatzea eskatzen du. Gure gorputzak

trebatu behar ditugu orainari aurre egiteko. Orain dela aste batzuk, yoga filosofian aditua den Arvin Pare-ren ahotik entzundako hitzek artegatu ninduten. Gorputza Halloween kalabaza bat bezalako zela zioen. Gure gorputzak kalabaza ziren, eta gure gogoak kandela. Kandela kalabazatik ateratzen bagenuen, orduan kalabazak agertzeari uzten zion; kandelak, ordea, bertan zirauen. Kalabaza kandelaren menpe dago. Gorputza nire menpe dago, ez ni gorputzaren menpe. Hori ulertzen badugu, zoriona aurkituko dugu.

Europa zabalean mugimendu politiko-sozial berriak azaltzeak ilusioa eragin ahal izan badu ere, errealitate material eta aukera ekonomiko ikaragarri txarrek kolpatzen gaituzte. Hain zuzen ere, muturreko eskumara desplazamendu bat gertatzen ari dela ikusten ari gara. Gorputz disidenteak eta bestelakotasunak bortizki erreprimetuko dituenak –berriro ere, inoiz hala egiteari ez baitio utzi–. Normatibitateari erantzuten ez zioten gorputzak, hau da, unean uneko *establishment*-ak exijitutako ezaugarriak betetzen ez zituzten gorputzak, behartuak izan dira. Sorginen kasua izan daiteke ezagunena, agian. Baina gertuago kokatzen bagara, badakigu tortura ohiko jarduera izan dela frankismoan. Beste identitate sozial bat eta hizkuntza bat galdegiten zuten gorputzak azpiratzeko erabili izan da teknika hori.⁴

Euskal Herria gatazka politiko eta armatu batek zeharkatutako lurraldea da, non sinbolo eta subjektibotasun mota askotarikoak elkarrekin bizi izan diren; orain agertoki berri baten aurrean gaude. Esan daiteke ETaren (Euskadi Ta Askatasuna) amaierarekin –2011ko urriaren 20an lehenik, eta 2017ko apirilaren 8ko armagabetzea, ondoren– salbuespen egoeraren amaieraren hasieran gaudela eta elkarbizitzarako ate bat irekita dagoela. Gorputza lehen lerroko arma izan den gatazka politiko eta armatu baten amaiera. Iraultza bat biolentzia dakarren maitasun ekintza bat da, eta biolentzia horrek gorputzak zeharkatzen ditu beste behin. Maitasun ekintza bat dela diogu gorputzek arriskuak beren gain hartzen dituztelako, ondorioak ondorio. Hainbat belaunaldik

hartu dute beren gain kartzela, tortura, heriotza eta erbeste arriskua. Gorputzarekin egiten dugu borroka, gorputzari ezikusiarrena eginez; gorputza euskarri soil gisa.

Gure gorputzak atzealde honetako figurak dira. Etsita gure patu ezarantz egiten dugu bide, guk geuk autoinposaturikoa. Hilda uste dugun mundu bat habitatuz, gure momentuak zuketuz etorkizunarekiko inolako konpromisorik gabe. Denbora laburrenean

ahalik eta gozamen eta probetxu handiena atera nahian. Horiek dira subjektibotasunaren produkzioa bideratutako kapitalismoak inposatzen dizkigun baldintzak, kapitalismoaren sostengaezintasuna agerian utzi zuen 2008ko krisiak markatuta. Espazioarekiko eta denborarekiko dugun erlazioa da aldatu dena. Abiaduraren eta gehiegizko jardute eta informazioaren artean

kraskatu egiten gara, gehiegikeria hori digeritzeko ezintasuna bilakatzen da; indigestioa. Gure gorputzek kapitalismoak formulatutako botere dispositibo horiek jasaten dituzte, eta zuzenean horiengan artikulatzen dira. Horixe izan zen garapen kapitalistaren aurrebaldintza, *gorputzaren diziplinatzea*, termino foucaultiarretan.

Norbere burua gorputz bezala pentsatzeak bizitzea egokitu zaigun leku erlazionalean kokatzea dakar. Irakurketa apokaliptikoak nagusi diren eta identitate berrien ernaltzeak sorturiko hausturetan identitateak igarotzen diren leku bat. Amaieraren logika bizi duen leku bat, denari iraungitze data ezarri diogu, maila globalean zein lokalean –lana, bikotea, natur baliabideak...–, eta horrek suntsitzen gaitu, zaugarri bilakatzen gaitu. Gure bizitzako esparru guztiak zeharkatzen dituen etsipen sentsazio bat. Marina Garcések ‘analfabetismo

Abiaduraren eta gehiegizko jardute eta informazioaren artean kraskatu egiten gara. Gure gorputzek kapitalismoak formulatutako botere dispositibo horiek jasaten dituzte

ilustratua' deritzo etorkizun hobeago batekiko ezintasun eta uko egite horri: bertan, gure garaiaren gertakari erabakigarria hauxe da, asko dakigula eta, aldi berean, oso gutxi ahal dugula.

Subjektua batek, emana dagokionaz zehaztua egoteaz gain, bere izaera bereizgarria adierazi ahal izan dezan, garrantzitsua da subjektua subjektio praktika batzuen bitartez eratuta dagoela pentsatzea; hala nola kultura, ideologia edota familia. Baina askatze praktika batzuk egiteko aukera ere baduela, non singularra eta subjektibotasun berriak ez diren baztertuko; hala nola artean edo politikan.

Gorputzak biolentzia normatiboak haragiztatzen ditu, baina, era berean, subjektibotasun berriak ahalbidetzen ditu. Askatze praktiketan gertatzen dira, hain zuzen, singularitateak; hortaz, artetik gorputzera hurbilketa txiki bat egitea erabaki dugu. Edo, hobeto esan, artean gorputzaren lerradurei hurbilketa bat. Eta arteak, modu horretan, bizi garen garaientarako subjektibotasun berri baterako eskaintzen dizkigun posibilitateetan murgildu. Gure asmoa ez da arteak egokitu zaion testuinguru historikoa islatu behar duela ulerraraztea. Baina bai moduren batean edo bestean arteak eta testuinguru horrek elkar baldintzatzen dutela. Ikus dezagun, beraz, globalki eta lokalki amaiera logika hartzen ari den une honetan arteak zer posibilitate proposatzen dizkigun.

II

Euskal testuinguru artistikoan, artean gorputzaren lerradura bereziki 80 eta 90eko hamarkadetan gertatu zen, eskulturatik performancera emandako pausoarekin. Pauso horrek Artelekuko ikastaroetan izan lezake jatorria. Arteleku zentroak 1986an ireki zituen ateak, eta bertatik pasatu ziren Euskal Herriko Unibertsitateko artista lizentziadunen lehenbiziko promozioak. Sergio Prego, Itziar Okariz, Ana Laura Alaez edota Azucena Vieites eta enparauek osatutako artista belau-naldi bat jaio zen bertan. Ate joka zetorren XXI. mendearen

izaera zizelkatzen zen bitartean hasi zen zentroaren ibilbidea, Berlingo Harresiaren erorketak bultzatuta eta ideologiaren zaharkitze eta globalizazioaren bizkortzearekin.

Prozesu honetan interesgarria da teoria kritikorako bira bat eman zela azpimarratzea, diskurtso feminista, generoko eta klase sozialekoekin. Gatazka identitarioaren itzalpean, subjektibotasun txikiagoak ernaldu ziren 'nazioa' edota 'estatua' bezalako nozio normatiboagoen aurrean. Biraketa hori jada gertatua zen AEBetako testuinguruan 80ko hamarkadan, autoreek gorputzarekiko interesa handitu zutenean, sexuaren eta generoaren arteko debateek eta hiesaren eta eraldaketa sozialerako bide izan nahi zuten mugimendu sozialen agertzeak erdigunera ekarrita. Barbara Kruger-en lan batean inskribatutako «*Your body is a battleground*» esaldiak ongi ordezkaten du une hori. Baina 90eko hamarkadako arte estatubatuarrean jada gauzatuta zegoen biraketa sozial eta korporala. Garai hartan, «subjektu traumatiko edo abjektua, gorputz eri edo mindua» egia errotzen den leku bezala ulertzen da. Julia Kristevaren definizioaren arabera, abjektua «ni izateko bidean ondotik kendu behar dudana hori» da. Estatubatuarrek ez bezala –abjektuaren eztabaida gorputza barrukoz kanpora erakutsiz mahaigaineratzen baitzuten, «gure barruko eta kanpoko gauzen»⁵ mugak lausotuz–, euskal artistek beren erreferentzia esparrua gorputzaren eraikitzean eta errepresentazio politikan mantendu zuten, abjektua pieza batzuetan prozesatuz.

Ikastaro formatua egiturazko elementua izan zen Artelekun. Angel Badosek eta Txomin Badiolak 1994an eta 1997an zuzendutako bi nabarmendu daitezke. Horietatik artista gazte eta ez hain gazte ugari pasatu ziren, eta talde kohesioz lan egiten zuen artista komunitate bat sortu zen; artista talde batek azpikultura edota diskurtso feminista bezalako lekue-tatik abiatutako praktika artistiko bat eraikitzeari ekin zion.

Praktika horietara gerturatzeko, Itziar Okarizen obran jar dezakegu arreta. Artista horrek *Red Light* pieza gauzatu zuen Bados eta Badiolaren lehenengo ikastaroan. Bere burua

filmatu zuen Siouxsie & The Banshees bandaren abesti bat dantzatzuz, *Do It Your Self* praktikara eta *Punk*-era hurbilduz. Pieza hori baliabide urriak erabiliz egina dago. Okarizek bere gorputzarekin ekintzak egiten jarraitzen du. Kulturalki konnotatutako ekintzak beti ere (*Irrintzi* edo *Mear en espacios públicos*, kasu), komunikazio eta identifikazio bide berriak irekiz. Bere obrek subjektu bezala definitzen gaituzten hizkuntzaren eta zeinuen produkzioaren inguruko araudiak jartzen dituzte zalantzan. Gorputzaren errepresentazio politiken inguruko auziak lantzen ditu testu, imajina eta aho-tsaren bitartez.

Itziar Okarizen *Red Light* (1995).

Ana Laura Alaezen *Mujeres sobre zapatos con plataforma* lanean ere argi ikusten dugu aipatzen ari garen gorputzaren errepresentazio politiken inguruko ardura hori. Lan hori artista New Yorken bizi zela gauzatua dago, artistak diseinatutako sei ileordek eta 70eko hamarkadako sei zapata parek osatzen dute. Bere lagun Itziar Okarizena bezala, baliabide gutxirekin egina dago. Sei ileordeak sabaitik eskegita daude pita garden batetik, eta horietako bakoitza zapata pare banaren gainean kokatzen da. Modu horretan, gorputzaren bertikaltasunaren aurrez aurre ipintzen gara, baina kasu honetan gorputza huts bat da. Badirudi eskulturatik jorratutako pieza horrek niaren posibilitate infinituak bilatzen dituela ileorde eta plataformen artean agertutako hutsune horietan. Baina emakume artisten presentzia ezaren diskurtso feminista ere topa dezakegu inplizituki.

Ana Laura Alaezen *Mujeres sobre zapatos de plataforma* (1992).

Artista horien pieza horietan norberaren burua begiratzea eta norberaren imajina bezalako auziak taxutzen dira. Teoria feministatik gero eta hurbilago dauden praktikak, horrenbeste egitura patriarkalaren hizkuntza baztertuz. Ederraren eta abjektuaren artean dabilzan identitate aldakorak aurkezten dira; dotorea eta groteskoa. Artista horiek gorputzaren politikei eta errepresentazioaren kritikari buruzko kezka garaikidea erakusten dute. Testuinguru sozial eta identitarioen subjektibotasun berrietarantzko 90eko hamarkadako irekitze prozedura horiek egungo artista gazteagoek jarraitu dituzte lantzen.

III

Artista gazteagoek egindako proposamenetatik abiatuz, subjektibotasun berrietara hurbildu gaitzke. Aipatzen ari garen gorputzaren lerradurei lotuta dauden eta egungo kultur testuingurutik zuzenean edaten duten proposamen garaikideak. Gorputz behartuak imajinatzen garen leku batean kokatuak, egungo bizi baldintzek zeharkatuak. Gorputza azaltzen den

eta subjektu garaikide berri batentzako irakurketa kontaezinak eskaintzen dizkiguten hainbat proposamenetan ari dira lanean euskal eszenako artistak.

Okela espaziotik pasatu diren bi artistarengan jarriko dugu arreta. Hautaketa hau guztiz subjektiboa da, neuk espazio horrekin dudan harremanari lotua. Espazio horrek 2014an ireki zituen ateak. Izaera belaunaldiarteko, feminista eta euskaldunarekin jaio zen. Belaunaldi eta esparru ezberdinetako artistak harremanetan jarri, artearen espezifikotasunetik lan egin eta oro har jendartearekin zubi lana egiteko asmoz. Okela euskal testuinguruko artistekin lan egiten hasi zen, hau da, testuinguru horretan bizi, jaio edo lan egiten zuten artistekin.

Ikus dezagun, adibidez, *Oskola Parau* erakusketa (2018).⁶ Berritze prozesuan dauden Getxoko Punta Begoñako galeriatan izan zen erakusketa. Bertan, Maria Muriedas artistak *Triple X* pieza erakutsi zuen. Punta Begoñaren konglomeratuaren barrunbeetan kokatzen zen bideo sorta bat. Lau plasma pantailari eusteko kokatutako lau eskora, galeriaren alderdi

Gorputza azaltzen den eta subjektu garaikide berri batentzako irakurketa kontaezinak eskaintzen dizkiguten hainbat proposamenetan ari dira lanean euskal eszenako artistak

horren euste lana egiten zuten beste eskora batzuekin nahasten zirenak. 1921ean eraikitako oskol hori altxatzen zuten hormigoizko zutabeen artean kokatu zituen Muriedasek. Pieza hori Tokion ekain, uztail eta abuztuan egindako egonaldi batean burutu zuen. Artistak hitzorduak programatu zituen bere belaunaldi bereko hainbat pertsonekin, baita artearekiko

gertu zeudenen edo interesa zuten hainbatekin ere. Horrela bildu zuen «posearekin harremana duen jokaera sorta bat, argazkilaritza testuinguru batean». Piezarentzako idatzi zuen testuan irakur dezakegunez, «egoera performatibo bat sortzen du, zeinetan interpretatua izateko baldintzak jartzen dituen proposamen moduko partitura bat zabaltzen den».⁷

Maria Muriedasen *Triple X* lana. Argazkia: David Hornback.

Pieza honetan, prozesua pieza bera artikulatzen duen ezau-garria da; izan ere, zoria da nolabait pieza eraikiz doana. Kameraren aurrean posatzen duten gazteek jarrera oso desberdinak hartzen dituzte; lurrean, horman, zutik, kokoriko. Begirada galdua duten gorputz horiek behatzen ditugu, eta modako publizitate kanpainak iradokitzen dizkigute. Baina, aldi berean, gorputz horiek lehen aipatzen genituen etorkizunik gabeko subjektuengana garamatzate, ondoez garai haue-tara hain lotuak. Pantaila ezberdinetako gorputzen artean ere badago elkarrizketa, figuraz eta planoz aldatuz. Interesgarria suertatzen da hori, masa sentsazioa ematen duelako. Agin-du berberak jarraitzen dituzten gorputzak. Norabidetzeak garrantzi handia hartzen du bideoetan; izan ere, gorputzek hitz egiten ez diguten arren, kameraren klika entzuten dugu. Gorputz horiek ez dute hitz egiten, beste batzuek hitz egiten dute horien orde. Subjekzio praktikaren baten menpe daude guztiz. Beharbada, kapitalismoaren kontsumismo basatiaren menpe. Subjektu guztiak ongi jantzita doaz, goi-mailako joskintzako kirol arroparen kanpaina bati dagozkion arropekin. Dena den, kameraren klika entzuten dugu, gorputzek

klikaren soinuan aldatzen dute posez. Bestearen begiradaren menpe daude guztiz.

Erakusketa honetan gorputzera hurbilketa bat egiten duen beste artista bat Dani Llaría da. Muriedasenarekiko proposamen estetiko aurkako batekin, gogortasuna eta gainbehera kontrajartzen dizkio estetika egungoago bati –*millennial* belaunaldiari edo trap estetikari lotua– atxiki dakiokkeen estetika aseptikoari. Llaríaren kasuak aurreko belaunaldiari lotuago dagoen hizkuntza bat agertzen duela esan genezake. Hormigoiaren, tela hautsien, zingila tentsionatuen laztasuna. Estetika gogor eta soilagoa. Obrak *The Get Rich* du izena, eta fordismoaren kate ekoizpenetik imajinario feminista eta *queer*-eraino iragaten den diskurtso historiko eta artistikoa adierazten du.

Llaríak 2016an egin zuen eskultura serie hori, eta leku espezifikoko bakoitzerako birlandu du. New Yorketik iritsi berrikan, artistak Errioxako Anguiano herrian duen tallerrean pasatu zuen uda, eskulturaren lanean erakusketa honetarako. Llaríak sei eskura ipini zituen galerien areto nagusian. Hortik langile buzo zati urratuak erortzen ziren, eta horietan jite industrialeko hormigoi molde landugabeak eta organo sexual maskulinoren bat zintzilikatzen ziren, hori guztia bere aldetik obretako zingilez helduta. Artistak piezarentzako idatzi zuen testuan, hauxe irakur liteke: «Langile fordista (*aka* peoi sindikatua) eta posfordista (*aka* sortzaile freelancea) bereizten dituen espazio-denborako klase identitateez ari da pieza». Izenburua horrela itzultzen da literalki: *Aberastu Zaitetz Jendea*, hip-hop iparramerikarraren hizkuntzari dagokion esamoldea. Artistak kontatzen duenez, «txirotasunaren lerroan kokatutako biztanleek ez dute berezko klase-ideologiarik; horren ordez, aberatsak eman dieten hura erreproduzitzen dute eta, beraz, beren gurari bakarria hura izatea lortzea da».⁸ Bere presentzia fisikotik harago, Dani Llaríaren obra horren izaerak klase auzietara garamatza.

Dani Llarriaren *The Get Rich* pieza. Argazkilaria: David Hornback.

Bi lan horiei egindako bisitaldian, subjektu hautsi, nekatu bat planteatzen dela dakusagu. Maria Muriedasen kasuan, performatibitateak presentzia argia hartzen du. Lana ekin-tza baten erregistroak egituratzen du. Euskal eszenako beste proposamen batzuen oinordekotzat jo dezakegu: hor ditugu, adibidez, Itziar Okarizen aipatutako *Red Light* edo Jon Mikel Eubaren *K.Y.D. Kill'em all*. Azken horretan aurpegi asko eta beste hainbat gorputz errepresentatzen dira: gorputz paralizatuak, etzanak, heriotzaren eta loaren artean dihardutenak. Baliteke gorputz horiek orain bizi dugunaren aurrekariak izatea. Artisten belaunaldi hark, Jon Mikel Euba tartean,

bizi zuten testuinguru kultural, sozial eta politikoa bahetu zuten, kultur identitatearen eta biolentziaren mamuak bere existentzia agertzen zuen garaietan. Muriedasen piezan, gorputzak lozorroan agertzen dira, baina ez lotan, ez daude ez ametsetan ez hilda. Bizirik diraute, esnatzeko zorian dirudite, amorrutik ezanda baten alde aurreko tentsioan. Nazioarte-

Praktika horietan guztietan subjektu autoesplotatuaren esperientzia garaikidea eta identitate berrien agerpenak eragindako pitzadurak iragazten dira

teko artisten obran –Anne Imhof-enean, besteak beste– subjektu problematizatu bera planteatzen da, baina kasu horretan performancea ez dago soilik erregistrorako pentsatua. Betiereko nerabearoa haragiztatzen duten gorputzak, markaz jantzitako kontsumo molde berriez behartutako belaunaldi *galdu* bat dabil norae-

zean publikoaren aurrean. Dani Llaríaren kasua June Crespo edo Josu Bilbaoren lanetatik hurbilago legoke. Hizkuntza objektualagora heltzen den lan prozesu batekin. Genero eta klase ikuspuntutik jorratutako tradizio eskultoriko bati lotuago egon liteke, baina baita subjektuaren ikusmolde bati atxikiago ere. Lan horietan gorputzaren zatikatzea ikusten dugu, bere izatearen beraren gain bizirauten duen gorputz zatikatua. Elkarren artean erlazionatutako gorputzak, indar handiz subjektibizatutako eskulturak, ikuslea zuzenean ukitzen dutenak. Artista horien alderdi material eta korporalek materialen zurruntasun eta gogortasunaren eta proposamen korporalen jariakortasunaren artean dihardute.

Azken buruan, oso ezberdinak izan arren leku berean kokatuta dauden proposamenetara hurbildu gara, zeinetan subjektu garaikide berri bat ahalbidetzen den, posearen eta hondamenaren arteko dialektika bat eraginez. Gaur egungo belaunaldia modu behartuan, bortitzean errepresentatuz. Praktika horietan guztietan subjektu autoesplotatuaren esperientzia garaikidea eta identitate berrien agerpenak

eragindako pitzadurak iragazten dira. Hainbat arazo jartzen dira auzitan, arteak subjektibotasunaren sorreran duen zeregina, kasu. Obra horiek gorputzaren, testuinguru sozialaren eta norberaren eta besteren begiradaren arteko erdiko puntuan kokatzen dira. Gorputza da ikuslearengana beste subjektibotasun posibilitate batzuk daramatzen bidea. Eta subjektibotasun hori kritikoagoa da, erlazionalagoa, *arriskugarriagoa* eta *gorpuzdunagoa*, *makurtuagoa* eta *zaurgarriagoa*.⁹

Agur bat

Testu hau lantzeko aukera eman didan markoa Okelak antolaturiko erakusketa izan da. Nire kide Nora Aurrekoetxea eta Irati Urrestarazurekin fundatu nuen espazioa, eta ondoren Sahatsa Jauregi gehitu zitzaigun. 2014ko apirilean ireki genituen atea, baina egitasmoa 2013ko ekainean hasi zen, Norak eta biok unibertsitatetik jaisten zen autobusean kointziditu genuenean. Han hitz egin genuen estudio bat izateko geneukan gogoaz. Erabilerarik gabeko lokal bat aurkitu eta hartu ondoren, geu arduratu ginen, lagun bat edo besteren laguntzaz, hainbat hilabetetan obrak eta berrikuntzak egiteaz. Hilabete horietan sortu zen gaur egun Okela den hori. Espazioa belaunaldiartekoa izan zedin nahi genuen, genero ikuspuntuarekin, eta gure hizkuntzak presentzia ez ezik ahalmen diskurtsiboa izan zezan. Laster bost urte beteko dira 2014ko apiril hartatik.

Buru-belarri murgildu nintzen egitasmo horretan, desiratik abiatuta. Desira horrek berak zeharkatu zuen nire gorputza gaur egun nagoeneraino. Desira horrek guztiz inplikatu zuen nire gorputza lanean, eta espazioaren hiri berean kokatu zuen. Egitasmoari jarrera irekiz heldu nion; soina zerura begira. Nekea leun eta apal etorri da; baina egitasmoa ulertzeko beste modurik ez dut: izatea eta lana bateratu behar ditu. Erabakia ez da erraza izan, ezta alde zuzenetik prestatua ere. Nire gorputzetik pasatu den zerbait izan da, eta gerta zedin utzi dut, egitasmoa uzteko erabakia hartuz.

Asko ikasi dut, zalantzarik gabe esan nezake nire unibert-
sitatea Okela izan dela. Espaziotik pasatu diren artista guz-
tiekin eta nire kideekin ikasi dut. Bide hunkigarri eta atse-
gingarria izan da. Beste bide mota bat gauzatzeko desiraren
atsegina, zaintzak eta praktika onek denok ukitu eta ukituko
gaituzten bide bat. Ez da bide erraza, baina nire kideek au-
rrera jarraituko dute.

Eskerrik asko, Nora

Eskerrik asko, Irati

Eskerrik asko, Sahatsa

Ez dago ariketa zailagorik (norbere burua) entzutea, (nor-
bere burua) mimatzea eta (norbere burua) zaintzea baino. 🍷

Oharrak

1. Begonya Saez Tajafuerce (arg.), *Cuerpo, memoria y representación. Adriana Cavarero y Judith Butler en diálogo*, Bartzelona, Icaria, 2014, 21. or.
2. Marina Garcés, *Nueva ilustración radical*, 2. argitalpena, Bartzelona, Anagrama, 2017, 8. or.
3. Martí Peran, *Indisposición general. Ensayo sobre la fatiga*, Hondarri-
bia, Hiru, 2016, 11. or.
4. Francisco Etxeberria, Laura Pego eta Carlos Martin Beristain (zuz.),
*Euskadin gertatutako tortura eta tratu txarrak ikertzeko proiektua
(1960-2014)*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, 2017.
5. Hal Foster, *El retorno de lo real*, Madril, Akal, 2001, 157. or.
6. Okela, *Oskola Parau*, 2018 (www.okela.org/eu/proiektuak/oskola-parau).
7. Okela, *Oskola Parau Eskuorria*, 2018 (https://issuu.com/okela.lantegia/docs/galeriak_oskola-parau_eskuorria_lo-).
8. Okela, *Oskola Parau Eskuorria*, 2018 (https://issuu.com/okela.lantegia/docs/galeriak_oskola-parau_eskuorria_lo-).
9. Begonya Saez Tajafuerce (arg.), *Cuerpo, memoria y representación. Adriana Cavarero y Judith Butler en diálogo*, Bartzelona, Icaria, 2014.